

VADÁSZAT.

A fővad csapája és csapásáról.

A szarvas és őzvadnak, mint olyan-
nak, meghatározása a csapából (csül-
löklenyomatból), vagy csapásból (csa-
pák folytonosságából) rendes körülmé-
nyek közt alig űtközik nehézségbe,
értve itt annak megállapítását, vajjon
szarvas, vagy őz csapája, illetve csapá-
sával van-e dolga a csapázónak. De
annak közelebbi meghatározása, illetve
megállapítása, vajjon suta vagy bika
és milyen erős bika csapáját szemlél-
jük: ez — mint már hangsúlyoztam
volt — oly ismeret, mely nagy meg-
figyelő képesség mellett hosszú gya-
korlatot feltételez — és már csak azért
se könnyű mesterség, mert a fővad
csapai nagyság és alak tekintetében
vidékenként tetemesen eltérnek egy-
mástól. Jó táplálkozási és égalji
viszonyok közt fejlődött erős, nehéz

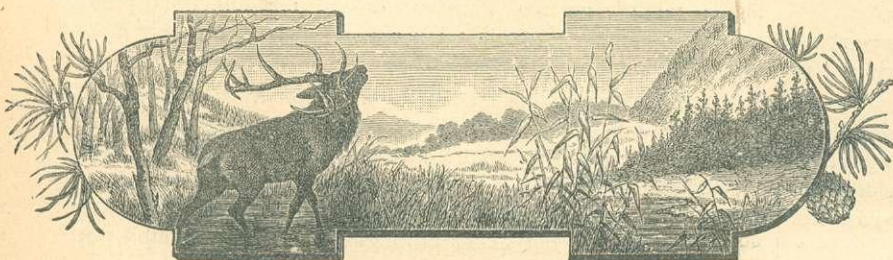
vad csapai tekintélyesebbek a kevésbé kedvező viszo-
nyok közt élő fővad csapáinál. Azonban a csapa alakját nem-
csak a vad termete befolyásolja, hanem természetszerűleg a
talaj is, amelyen a lépés tétetett és pedig nem csekély mérvben.
Például a mocsáros vidéken élő, általában a kevésbé kötött,
süppedékes, vagy homokos talajon tartózkodó vad csapája mind-
dig hosszúkás alakú, mert csülkei nem lévén kopásnak kitéve,
a csülkök hegyei meghosszabbodnak és eltompulnak; ellenben
a sziklás talajon járó vad a határozott, erős lépések folytán
csülkei hegyét elkoptatja, illetve letompítja, míg szélei kiélesed-
nek, mely alakulások következtében csapája elől kerekesebb lesz.
— A csapa alakjára nézve tehát a mondottakból következtetve
megállapítható, hogy a nem szilárd, vagy éppen süppedékes talaj
lajon tenyésző vad csapája hosszúkásabb és elől kevésbé ki-
kerekített, — míg a szilárd talaj vadjának rövid, elől kerekded
csülkei vannak. Es itt meg kell jegyezmem, hogy a terep minő-
ségéhez képest a vadnak csülkei tartásában is van különbség,
amennyiben járásban természetszerűen a terep minőségéhez al-
kalmazkodni kényszerül. Például süppedékes, mocsaras helyen,
lejtőn haladva, csülkeit szétterpeszti; ellenben hegynek menve,
általában kötött, vagy kemény talajon egymáshoz feszített csül-

már szépen be volt gyógyulva a seb, csak egy kis száraz var
jelölte a helyet, míg a másik oldalon a kilövés nem hegedt be
s gennyedett. Szeptemberben a vergődés s legurulás közben
szegény bal szeme-világát is elvesztette. Valami galy bőrén s
szemgolyóján keresztül hosszú hasítást ejtett. A seb szépen
összeforrott már, de a szem hiányzott, kifolyt. Csodálatos, hogy
ezek után a szarvas oly kitűnő húsban volt.

Szegény ártatlan állat, — sebeiben való hosszas szen-
vedésének tudata ürmöt csöppögtetett örömm poharába s meg-
keserítette azt a különben gyermekes örömet, mit a felett érez-
tem, hogy a szeptemberben megszökött bikám, melyről teljesen
lemondtam már, megkerült.

Igy ért engem szép tiszta időben ború s pár héttel rá
kődben a derű.

gyöngyhalássi Takách Gyula.

kökökkel halad, míg kevésbé kötött talajon csülkei lazább tar-
tásúak. Tudni kell még, hogy a csapa (vagy csapás), melyet a
szarvas hátra hágy, kor, nem (ivar) és állapot szerint nemcsak
mértékben, hanem annak elhelyezésében is különbözik — és
már fentebb említettem volt, hogy oly vidékeken, melyek a fő-
vad életfenntartására nem kedvezők és a klimatikus viszonyok
sem felelnek meg a szarvas-tenyészetnek teljes mérvben: egy
erős szarvasnak a csülöklenyomata egyharmad résszel is kisebb,
mint oly helyen, ahol a helyi és éghajlati viszonyok egészen
kedvezők. Épen azért szükséges, hogy a vadász alaposan
tanulmányozza és kiismerje a vidékén előforduló szarvasok ki-
fejlődöttségének mérvét, hogy a csapák nagyságáról megítél-
hesse azoknak korát és erősségét. — Természetesen, ha szarvas
kinyomozásról van szó (ép úgy, mint minden csülkös-vadnál),
fődolog első sorban is annak alapos gyakorlati ismerete: mely
csapák frissek és melyek nem. Ismerni kell azután a szarvasok
ki- és bevonuló (»be- és kiváltó«) helyeit, szóval azokat a helye-
ket és »járásokat«, ahol a szarvasok megfordulni, járás-keles
közben érinteni szoktak. A vad, midőn legelés (illetve táplál-
kozás) végett kivonul (»kivált«) s onnan visszatér (»bevélt«):
tudvalevőleg nem kószál el, hanem szokott ki- és bejáróit
(»váltóit«, »forgóit« »járásait«) megtartja. Ezen járásainak bizo-
nyítéka a csapás, melyen a kinyomozást (illetve »kicsapázást«)
a legsikeresebben ejtheti meg a vadász. Ha nagy a vadállomány,
természetesen a tett tapasztalatok jegyzőkönyvbe vétele elkerül-
hetetlenül szükséges, — de szükséges a már átvizsgált, tehát
érdektelenné vált csapások (illetve csapák) megsemmisítése is,
nehogy újabb nyomozás alkalmával azok zavarba ejtsék, vagy
tévútra vezessék. Ezeket legcélszerűbb elgereblyélni s azután
lombseprű segítségével a talaj természetes képét lehetőleg vissza-
állítani, — míg a meghagyott csapákat lombtöréssel jegyzi meg
a szokásos vadászias módon a csapázó: t. i. a bika haladási
irányát a töret ágas (csupasz) felével, míg a sutáét a lombos
részrel jelezve. Rossz csülöklenyomatok, vagy körvonalaiiban
bizonytalanul előtűnő, avagy részben kerékvágás, lópaták em-
beri lábak stb. által megrongált, tehát a biztos meghatározás
czéljára nem eléggé tiszta csapáknál iparkodni kell a csapáson
fordított irányba menve, azt a helyet megtalálni, ahol a szarvas
belépése történt a kritikus helyre vagy irányba, ahol azután a
csapák feltáruló tiszta képe biztos adatot szolgáltat véleménye
megalkotásához. És itt a netáni tévedések elkerülhetése végett
megjegyzem, hogy a rendesen, csendes lépésben haladó szarvas
csapája nagyon különbözik a futó szarvasétól. Futás közben
ugyanis mindkét ivarnál a csülkök szétnyílnak és erősen a
földbe nyomódnak; eközben szétterpeszkednek a hátsó álcül-
lök-körmök is, melyek a földben szintén jól kivehető lenyoma-
tot hagynak maguk után. És ezek biztos jelek, különösen szá-
raz és kopasz területen, a melyen a hátsó csülkök nyomai nem
igen vehetők észre, ha a vad rendesen, nyugodt járás-kelesben
van, mivel az álcülök magasabb lévén, csupán csak a hegye
érinti a talajt. — Tudni való még a fővad csapáját illetőleg,
hogy a talplenyomatok homorú másában bizonyos részletek
különböztethetők meg, így a csülökhegyek, a csülökéle, az élmel-
letti domborodás és a bokák lenyomata, végre az álcülöké-
— Minden esetre a legfőbb fontosságú a fővadcsapázás mes-
terségében a talplenyomatokból a fővad ivarának biztos meg-
állapítása, vagyis az a ritka tudomány, mely a szarvasbika csa-
páját a szarvastehénétől megkülönböztetni és ismét annak erős-
ségét csapája után meghatározni képesít. Ez a lényeg, ezen
alapszik a csapázás legfőbb érdeke. Szerencsére a vadászati tu-
domány annyi mindenféle (szinte kimeríthetlen!) »útmutatást«
képes rendelkezésünkre bocsájtani e tárgyban, hogy e malasz-
toknak csak a harmadrészével is illően felfegyverkezve s némi
szorgalmat s megfigyelő képességet is még hozzáadva az el-
méleti készütség arzenáljához: nem nagyon hosszú idő múlva
még csupa kezdő is a praxisban kellően eligazodni
képes. Egyébiránt ha tekintetbe vesszük azt, hogy a
szarvasbika csapája a sutáétól rendes körülmények
közt valóban többféle tekintetben eltér, sőt nem
ritkán az adott esetekhez képest erősen is külön-
bözik: a figyelmes nyomozót helyes ítélőképessége
már rövid gyakorlat után a dolog nyitjának al-
apos megoldására vezetheti s a tévedésektől megóv-
hatja. Egyébiránt a fő különbség, illetve ismertető
jel a tehén és a bika lábnyomai közt az, hogy a
bika csapása zegzúgos tört vonalat ír le s csülök-
lenyomatai is oldalt kifelé állnak, — ellenben a tehén
csapása egyenes vonalat képez; ezen kívül a bika

csapája elől félkerek élű, míg a sutáé inkább tojásdad alaknak felel meg. — De a két ivar lábnyomatában nagyság tekintetében is van különbség és pedig, minthogy a bika mindig nagyobb, termetre jelentékenyebb a sutánál, ennél fogva csülöknyomata is nagyobb és terjedelmesebb a sutáénál, úgy, hogy például egy 3 éves bika talpnyomata nagyobb az öreg sutáénál, — és a főt említett okból a csapa mélységében is van különbség. Lassú, bizalmas járáskelés közben a bika csapái a földben, vagy hóban teknő-alakú gödröcskéhez hasonlítanak, — ellenben a suta kevésbé mély lábnyomatokat hagy s körmeit inkább csúsztatva nyomja a talajba — úgy, mint a sörtevadnál észlelhetjük. A bika testben erősebb, elől-hátul szélesebb lévén a sutánál, lábai jobban elállnak egymástól, mint az utóbbinál, minek következményeképp a suta mindig lépéseinek irányában rakja le lábait, azaz — mint már említém — csapása egyenes vonalat képez, melytől tapasztalás szerint legfeljebb vemhes állapotban tér el. Ellenben a bika a fön-
biekhez képest menés közben egymás mellé rakja lábait és minél távolabb rakja egymástól, annál természetesebb, szélesebb a test: tehát annál erősebb a bika. Ezt a jelt »keresztelésnek« mondjuk vadászati műkifejezés szerint. — Különbség van még tehén és bika lábnyoma közt a nyomok egymástóli távolságában is; minthogy a bika termetre nézve egyáltalában nagyobb lévén a sutánál, a lépései is hosszabbak. Az öreg tehénnél ugyanis körülbelül 48–50 cm. a távolság, míg a gyenge bika már 5 cm.-rel nagyobbat lép, az erős bikának pedig 60–65 cm. hosszú lépései vannak. Tehát a lépés hosszából szintén és biztosan lehet bikára következtetni és pedig minél hosszabb a lépés, annál erősebb bikára. A lábrakást illetőleg míg a lassan haladó tehén hátsó lábával az ugyanazon oldalon levő első láb nyomába lép, addig az erős bikáé rendszeren 2–3 újjal hátrább marad az elsőnél. Megjegyzendő itt, hogy a bikaborjú és üsző lábnyomatai igen könnyen megkülönböztethetők egymástól; ellenben az öreg tehén csapáját a csaposétól már igen nehéz, sőt majdnem lehetetlen megkülönböztetni. — Ami a többi jeleket illeti, melyek a bika és tehén lábnyomatai közti különbségekről útbaigazítóként szolgálhatnak, igen számosak. A német vadászati szakirodalom például vagy 75-féle (vagy talán még több!) ilyen ismertető jelet állapít meg és egész irodalmuk van a szarvas csapáját illető ismeretekről, a legszörszálhasogatóbb modorban tárgyalván benne a legjelenteklenebb kicsiségeket is. Az angol szakművek e tárgyban már kevésbé terjedősek és sokkal gyakorlatibb irányúak; a magyar pedig még annyit se fogad el, mint az angol, érteve azt a keveset t. i., mit e tárgyról irtak nálunk (én és még néhányan). Hönig István és

A szarvassuta csapája.

Öz-csapa.

kivált Ilés Nándor, jeles magyar vadászati szakírók, igen szépen s nagy óvatossággal kezelik ezt az ismereti szakot — nyilván a tévesztések elkerülése végett, mert tényleg sok itt a hamis, megrostálást igénylő adat, értéktelen fölösleg, melyekben megbízni nem lehet. Ép azért én magam is — mint cikkelyem elején már érintettem volt, — csak azokról a jelekről fogok szólni, melyek a gyakorlatban valóban megbízhatóknak bizonyultak saját vadászpraxisomban is, — másrészt pedig már a szakirodalomban is beiktatva lévén (legalább nagyobb részében), ismeretesebbek s ami a fő, minden régebbi és újabb szörszálhasogató methodustól távol állnak.

(Vége következik.)

Lakatos Károly.

TUDÓSÍTÁSOK.

T. Szerkesztőség! Július 13-án jelentették nekem, hogy a falu közepén a tyúkok közt egy »vadkacsa« van, mely már elöttevaló nap is ott volt, de akkor meg akarták fogni és elröpült. Feleségemmel, mindketten puskával, a helyszínre érkezvén, látom, hogy egy szalonka-forma madár emeli ki fejét a fűből.

A következő pillanatban feleségem lövése leteríté.

A madár egy idei kitejlett *fütyölő-sneff* (Totanus glottis) volt.

Csodálatos, mi hozta ide a madarat erre a vidékre, mely erdős és hegyes, mocsarai nincsenek.

Vonulásra pedig még korán lett volna.

Türe, 1900. augusztus 20-án.

Báró Wildburg Aladár.

T. Szerkesztőség! Több éven át volt alkalmam az üzekedési idő alatt szerencsét próbálni az őzbakot sippal lővére csalni, de oly szépen egy évben sem sikerült az, mint ez idén, augusztus hó első hetében. — A felső-fülei havasokon töltöttem néhány napot s reggelenként 5–7 óra között kerestem fel a gyönyörű fenyveseket, hol esténként s korán reggel halottam többször az őzbakokat bögni. — Egyik reggel szokott leshelyemen töltvén az időt, míg a nap emelkedett, nem láttam semmi mozgást s épen azért, gondolva, hogy a völgyben inkább lesz alkalmam egy-két őzben gyönyörködhetni, elindultam, jól hangolt sípomat néha-néha megfújva. — Az erdészaktól jó két kilométernyi távolra lehettem, lenn a mély völgy csergőzö patakja mellett, midőn egy percze megállottam, egyrészt körültekintés végett, másfelől, hogy élvezzem a dicső természet remekét. — Két-három percnyi csendes állás után megfújtam ismét a bakot csalogató sípot s alig hogy elhangzott a sípolás, mintegy száz lépésnyire, épen egy szép nyílás irányában, halom a már jól ismert döbörgést, mely jelezte az őzbak közeledését. Egy pillanat műve volt expressemet arcához emelni s készenlébbe helyezni magam, de szükség is volt a gyorsaságra, mert már a másik pillanatban előttem állott a remek őzbak s meghökkenve bámult felém szép szemével, talán nesztét sejtve a veszedelemnek. — Nem volt sok ideje vizsgálódnom, mert eldőrdült fegyverem s a nemes állat szíven találva, élettelenül összeesett. — Másnap reggel egy vadásztársammal indultunk útnak ugyanazon időtájban, nesztelenül haladva a hatalmas fenyők aljában dúsan nővő mohán s nagy kerülőt tetünk, mindig vigyázva a sípolás helyessége és a nesznélküli menetelésre. Az erdő szélére érve, kissé megpihentünk s alig hogy elhelyezkedtünk egy hatalmas fenyő mellett, az előttünk elterülő nagy tisztás oldal legmagasabb pontján, mintegy 500–600 lépésnyire, láttunk egy őzet csendesen legelni. Jó látcsövünk segítségével megállapíthattuk, hogy agancsai vannak s csak az agasztott, hogy sípom hangja talán nem hat el füléig. A vadászszenvedély azonban nem hagyott nyugodni, megfúvatta velem a sípot s ime, a szép állat figyelni kezd. Kevés várakozás után ismét adom a jelt s erre már megfordul a hang irányába, folyton figyelve. A harmadik síphang már indulásra készítette s hatalmas ugrásokkal kezdett felénk közeledni. — Míg a szép állat közeledett, volt időnk jól elhelyezkedni az előttünk álló fenyő mellett, várva én az expressel, társam a jó 12-es kaliberűvel. Nem is soká tartott, míg a nagy távolságot megfutotta vékony lábaival, de talán nem volt egészen biztos az irányról, honnan a hangot adtuk, mert nem egyenest felénk, hanem kissé oldalt, balfelé igyekezett az erdőt elérni. Hetven lépés távolra volt tőlünk, mikor az erdő széléhez ért s e perczen aggódva, hogy eltűnik, társamnak egy jól irányzott gyors lövése összeesett a távolból becsalt ékesfejű állat.

Tömösvári Miklós,
v. főpénztárnok.

T. Szerkesztőség! Sok mindent összeírnak a szobatudósok némely, általuk a szabadban soha, vagy csak ritka alkalomkor megfigyelt állatról s rendszeren oly sajátágokat tulajdonítanak nekik, amikről a praksisban élő vadászoknak távoli tudomásuk sincs, mert azok valójában nem is léteznek, — vagy ha tudnak, egészen másként tudják. Például micsoda vitaközöskre adott alkalmat komoly szakkörökben, még csak nemrég múltban is, a közönséges mezei ölyv (Buteo buteo [vulgaris]) biológiai viszonyaiból kifolyó működésének a kérdése, hogy t. i. hasznos e, avagy pedig a kártékony állatokhoz tartozik s mint ilyen, bírói elítélésre méltó-e? S természetesen, mint ilyen meddő vitaközösknél történni szokott, az ölyvvéd tudósok igen pontosan el is találták a — »szarva közt a tölgyét« a dolog lényegének. Az apró sólyomszerű madarakról is erőnek erejével be akarják bizonyítani némelyek, hogy azok egy világért se tesznek kárt, csak hasznót. Az ám! Csak tudják, mennyi fácán- és fogolycsirkénk bánja ezeknek a firtli szenteknek a kedveskedését! Hát a ház körül való kaparnokszereg pölyhős csimotái közül mennyi jut a »farkaskasszájára« az ő révükön! Egyszer egy vércsepár fészkeparkányán nem kevesebb, mint